

TRADUCCIÓ I MEDIACIÓ LINGÜÍSTICA. PROCESSOS I ACCIONS PER RESOLDRE ELS DIVERSOS PROBLEMES LINGÜÍSTICS EN TOTS ELS ÀMBITS.

Josep Maria Montcada Escubairó

*Catedràtic d'Escola Oficial d'Idiomes
Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya*

Just quan començo a escriure aquest article i esbosso alguns paràgrafs inicials m'adono de seguida que el meu programa d'edició de textos em subratlla el verb *mediar* en vermell, tot i tenir la darrera versió del paquet d'eines lingüístiques instal·lada al meu ordinador. Aquesta alerta normalment apareix quan s'escriu un mot que no existeix al diccionari, sigui perquè l'hem escrit erròniament, perquè hem emprat un barbarisme o bé perquè es tracta d'un neologisme que l'equip d'edició del diccionari encara no ha tingut temps d'incloure a l'eina. Però, per què *mediar* no existeix al diccionari i en canvi la paraula *mediació* no se'm presenta amb l'enervant subratllat vermell? La resposta potser rau en el fet que com a societat reconeixem perfectament la importància de la mediació com a eina de resolució de conflictes entre dues o més parts, és a dir, el substantiu, però en canvi ens resulta més difícil saber com ho fem, el verb. Tant és així que encara no l'hem inclòs al diccionari.

Des de l'antiguitat, la mediació sovint s'ha deixat en mans dels especialistes. Els mercaders del món clàssic ja mediaven entre els productors i els consumidors, els matrimoniers mediaven entre homes i dones que es volien casar, les alcavotes entre amors il·lícits, els notaris medien entre propietaris i compradors, els científics medien entre el món natural i els no iniciats, els advocats i jutges medien entre els denunciants i els denunciats, el clergat media entre la divinitat i els creients, ... i totes aquestes formes de mediació sempre s'han produït i es produeixen a través del llenguatge.

A la societat de la informació d'avui en dia la mediació és més necessària que mai perquè la nostra activitat intel·lectual es basa principalment en la producció de coneixement i en la seva transmissió al gran públic. El coneixement és sempre "mediat", a través del llenguatge i en tot tipus de situacions quotidianes. Tots mediem contínuament ja que la mediació, en si mateixa, és una acte social per resoldre conflictes o malentesos, també per a arribar a acords. Mediem quan fem negocis, quan assistim a una conferència i prenem notes, quan viatgem, quan visitem un museu, quan ensenyem una matèria, ... mediem a tothora i a tot arreu.

L'última evidència d'això que dic es va produir en una visita recent a la ciutat de Màlaga amb motiu d'un congrés per a professionals de l'ensenyament i aprenentatge de llengües estrangeres on es va discutir a bastament sobre el concepte de mediació lingüística. Un cop acabat el congrés i en el temps que em quedava per al lleure abans d'agafar l'avió de tornada cap a Barcelona, vaig decidir visitar el Centre Pompidou de Màlaga, on es poden visitar exposicions d'art contemporani. Com si fos una coincidència del destí, en entrar en una sala vaig poder observar que hi havia personal del museu que duïen una samarreta d'uniforme amb la paraula "mediador" estampada a l'esquena. Amb el mòbil vaig consultar el web de la institució per veure en què consistia el servei i s'hi llegeix:

"La mediació planteja una manera d'accedir a la creació basada en la interacció per convertir

l'art en un lloc de trobada on conflueixen mirades i experiències diverses.

La mediació al Centre Pompidou Màlaga es pensa específicament per a cada exposició i té en compte el tipus de públic a què es dirigeix (malaguenys i malaguenyes, turistes, grups ...) oferint un acompanyament adaptat que propicia el descobriment de les obres.

S'adapta tant a persones poc o gens familiaritzades amb l'art modern i contemporani com a un públic experimentat a través d'un enfocament sensible que anima a viure l'experiència única de la relació amb l'obra d'art. "

Text traduït del castellà.

Tornaré al web del museu més endavant. Per ara, i atès que la mediació és ben present en moltes situacions de la vida quotidiana, em limitaré a ressaltar que cal donar-li la importància que té i el paper que li pertoca en l'ensenyament/aprenentatge de llengües estrangeres, incloent-la en els currículums corresponents amb l'objectiu de formar usuaris competents que sàpiguen mediar en aquestes llengües.

Què és la mediació lingüística?

La mediació lingüística, com qualsevol tipus de mediació, és l'acció de qui intervé entre dues o més persones per resoldre un conflicte i arribar a un acord. En el cas que ens ocupa, el nostre conflicte no és una disputa veïnal o l'incompliment d'un contracte comercial sinó un conflicte lingüístic entre dues o més persones que no són capaces de comunicar-se directament per les raons que siguin.

El concepte de mediació ja apareix a la teoria sociocultural de Lev Vygotsky (1896-1934). Aquest psicòleg rus va centrar els seus estudis a observar com es produeix el desenvolupament cognitiu dels infants i va concloure que la cultura i la comunicació juguen un

paper decisiu en l'aprenentatge, entès com a procés de desenvolupament personal. Vygotsky va observar que el que ell va anomenar les *funcions mentals superiors* sempre es produeixen a través d'interaccions socials amb persones rellevants en la vida d'un nen, principalment en l'entorn familiar, però també amb altres persones com mestres, companys, etc. Mitjançant aquestes interaccions, un nen adquireix el que Vygotsky anomena els *hàbits mentals* de la seva cultura, que entre diversos elements inclouen els patrons de parla, el llenguatge escrit i altres coneixements simbòlics a través dels quals el nen construeix significat i, en conseqüència, amplia també el seu coneixement. Vygotsky anomena aquest procés "mediació cultural" i el sintetitza en el concepte de Zona de Desenvolupament Proximal (ZDP), que es defineix com:

<https://upload.wikimedia.org/>

“La zona de desenvolupament proximal és una àrea d'aprenentatge que es produeix quan una persona és assistida per un professor o un company amb un conjunt d'habilitats superiors. La

persona que aprèn el conjunt d'habilitats no pot fer-ho sense l'assistència del professor o del company. El professor ajuda l'estudiant a assolir la destresa que l'estudiant intenta adquirir fins que el professor ja no és necessari per a aquesta tasca.”

L'any 2001 el Consell d'Europa publica el Marc Europeu Comú de Referència (MECR) amb l'objectiu de “proporcionar unes bases comunes per a l'elaboració de programes de llengua, orientacions curriculars, exàmens, llibres de text, etc. a tot Europa” i de “descriure d'una manera exhaustiva el que han d'aprendre a fer els aprenents de llengua per utilitzar una llengua per a la comunicació, i els

coneixements i habilitats que han de desenvolupar per ser capaços d'actuar de manera efectiva." És doncs amb aquest objectiu de descriure què ha d'aprendre a fer qualsevol usuari d'una llengua que es defineixen les activitats lingüístiques que activen la competència lingüística. Aquestes activitats lingüístiques, també anomenades *activitats de parla*, són la recepció, la producció, la interacció i la mediació. En concret, sobre la mediació s'especifica:

"...les activitats escrites i/o orals de mediació permeten la comunicació entre persones que no són capaces de comunicar-se directament per les raons que sigui. La traducció o la interpretació, una paràfrasi, un resum o una anotació subministra a un tercer una (re)formulació d'un text al qual aquest tercer no té, en principi, un accés directe. Les activitats de mediació de tipus lingüístic, que (re)processen un text ja existent, tenen un paper considerable en el funcionament lingüístic normal de les nostres societats."

MECR (Traducció al català, 2003) pàgina 33.

Així doncs, per primer cop, el concepte d'usuari competent va més enllà d'un individu que ha de saber escriure, llegir, escoltar o parlar una llengua concreta sinó que a més a més aquest mateix individu ha de saber interactuar i mediar en aquest mateix idioma.

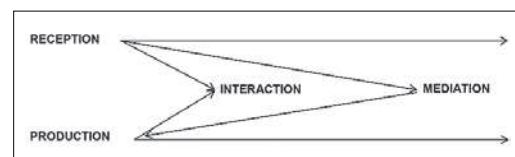
Un aspecte que cal destacar també es la relació entre interacció i mediació. Al MEQR (2001) s'especifica:

"En la interacció com a mínim dues persones participen en un intercanvi oral i/o escrit en què la producció i la recepció s'alternen i, de fet, poden coincidir en la comunicació oral. No només és possible que dos interlocutors parlin i s'escoltin simultàniament, sinó que fins i tot quan es respecten els torns de parla, generalment, l'oient ja preveu la resta del missatge

del parlant i prepara una resposta. Aprendre a interactuar, per tant, suposa alguna cosa més que aprendre a comprendre i produir missatges. S'atribueix una gran importància a la interacció en la utilització i l'aprenentatge de la llengua pel paper central que té en la comunicació."

MECR (Traducció al català, 2003) pàgina 33.

Llegint el paràgraf anterior hom pot pensar que la mediació també és interacció i en certa mesura aquesta apreciació és encertada però no completa. La interacció és bidireccional, es produeix en un sol eix entre l'emissor i el receptor o receptors, es basa en l'acció-reacció. La mediació, en canvi, inclou un tercer element, el mediador, que certament interactua tant amb l'emissor com amb el receptor, però alhora selecciona informació de l'input, l'adapta i/o la reformula tot generant un text nou.

CEFR Companion Volume with New Descriptors, page 32.

Tenint en compte que el document el va publicar el Consell d'Europa, podríem dir que el terme *mediació* cobra d'aquesta manera una dimensió política. Els europeus volem una societat en què els parlants de les llengües puguin mediar en aquestes llengües i per això promovem polítiques lingüístiques que facilitin la comunicació i la interacció entre europeus de llengua d'origen diferent, que afavoreixin la mobilitat, la comprensió recíproca, la cooperació a Europa i que ajudin a vèncer els prejudicis i la discriminació. Tothom pot comprovar que el nostre entorn més immediat és cada vegada més pluricultural i plurilingüe i per aquest motiu esdevé una necessitat "política" que la ciutadania europea del segle XXI pugui mediar entre cultures i entre llengües.

El concepte de mediació del MECR, tot i que inspirat en el concepte de *mediació cultural* de Vygotsky com a procés de desenvolupament personal, es limita a l'activitat lingüística de "fer de pont" entre dues o més persones que no es poden comunicar pel motiu que sigui. El mateix document en els punts 4.4.1 i 4.4.2 presenta una llista de les activitats de mediació, tant oral com escrita, en què hi apareixen prominentment la traducció i la interpretació i en menor mesura el resum o la reformulació de textos. Així doncs, es podria dir que el concepte de mediació del MECR, publicat l'any 2001, està estretament relacionat amb la traducció i amb la interpretació.

Tot i la rellevància que té la inclusió de la mediació en la llista d'activitats lingüístiques que fa el MECR, el text hi passa de puntetes. Per a les altres activitats lingüístiques (la recepció, la producció i la interacció) el MECR proveeix del que es coneix com escales. Aquestes escales estableixen amb detall les categories necessàries per a la descripció de diferents aspectes de cada activitat lingüística. A cada escala, a través dels seus descriptors s'estableix la diferenciació entre els diferents nivells d'assoliment en l'aprenentatge d'una llengua: A1 (inicial), A2 (bàsic), B1 (llindar), B2 (avançat), C1 (domini funcional efectiu) o C2 (domini). Sorprenentment, el MECR (2001) no ofereix escales per a la mediació. Això fa que les persones encarregades d'establir currículums, elaborar proves d'avaluació o redactar llibres de text no parin l'esment necessari pel que fa a la mediació. No és fins la publicació del *Companion Volume with new descriptors (CV)* l'any 2018 per part del Consell d'Europa que s'estableix una nova definició del que és la mediació lingüística, s'amplia la llista d'activitats i estratègies de mediació necessàries per a l'usuari competent d'una llengua i es proporcionen un seguit d'escales que ajuden a incloure la mediació als currículums i a l'avaluació de l'aprenentatge de llengües.

Quins tipus de mediació lingüística hi ha?

L'any 2015 el Consell d'Europa publica el document *Education, mobility, otherness. The mediation functions of schools* (Coste and Cavalli, 2015) on s'aprofundeix sobre el concepte de mediació.

El nou enfocament es basa en el fet que en la mediació l'usuari/aprenent actua com un agent social que crea ponts i ajuda a construir o transmetre significats, de vegades dins d'un mateix idioma (mediació intralingüística), de vegades d'un idioma a un altre (mediació interlingüística). L'atenció se centra en el paper de la llengua en processos com crear l'espai i les condicions per a comunicar-se i/o aprendre, col·laborar en la creació de significats nous, animar els altres a construir o comprendre un nou significat i a transmetre informació nova de forma adequada. El context pot ser social, pedagògic, cultural, lingüístic o professional.

Al document es dona una visió més rica de la mediació que s'interpreta com:

"Qualsevol procediment, organització o acció dissenyada per a reduir la distància entre dos (o més) pols d'alteritat".

Education, mobility, otherness. The mediation functions of schools, pàgina 27.

La mediació, segons Coste i Cavalli, facilita l'accés al coneixement, la reducció de les tensions i dels blocatges afectius i la construcció de ponts cap al que és nou, cap a l'altre.

Aquest nou enfocament ens proporciona la primera gran diferència entre traduir i mediar. La mediació sempre implica la transmissió d'informació d'un input oral, escrit o multimodal (combinant més de dos modes de comunicació; text, àudio, imatge, ...) a una persona destinatària que no hi té accés di-

recte. En el cas de la mediació interlingüística aquest impediment pot ser únicament el desconeixement per part de la persona destinatària de l'idioma de l'input, fet que implica necessàriament la traducció d'una llengua a una altra. La mediació interlingüística, en canvi, es basa en la creació d'un text nou en la mateixa llengua de l'input, ja que l'impediment no rau en la incapacitat de la persona destinatària per entendre l'idioma sinó que el "conflicte" lingüístic es genera per altres causes.

L'impediment pot ser de molts tipus, per exemple:

- Aspectes socioculturals. Una persona pot ser competent en una llengua però tot i així necessitar un mediador per entendre un input sobre alguna tradició, fet històric, element del folklore o fet local. Per exemple, quan hom intenta entendre el sistema tarifari del transport públic d'una ciutat que es visita per primer cop.
- Registre lingüístic. Un usuari competent adult pot necessitar un mediador per entendre el llenguatge col·loquial de la gent jove, per exemple.
- Grau de coneixement sobre una matèria. En ocasions, un parlant competent pot necessitar un mediador per entendre un input d'un camp del coneixement molt diferent del propi.
- Canal. Per exemple, un usuari competent que no pot accedir a un mitjà (un webinar a internet, una entrevista de ràdio, ...) i demana a un mediador que n'hi faci un resum.
- Textual. Implica un canvi en el format d'un text. Un usuari competent que no té temps de llegir un informe extens i demana a un mediador que li faci una llista dels aspectes més rellevants, per exemple.
- ...

Aquesta diferència entre la mediació intralingüística i la interlingüística es posa de mani-

fest en la formulació dels descriptors de les escales de mediació del *Companion Volume with new descriptors* (2018).

C1 Can explain (in language B) the relevance of specific information found in a particular section of a long, complex text (written in Language A).

Escala RELAYING SPECIFIC INFORMATION IN SPEECH (CV,2018, pàgina 107)

El mateix CV aclareix que llengua A i llengua B poden ser dos idiomes diferents, dues varietats d'un mateix idioma, dos registres de la mateixa varietat o qualsevol combinació de les anteriors. També poden ser idèntics.

Quina diferència hi ha entre mediar i traduir?

Com s'ha mencionat abans, el concepte de mediació que va presentar el MECR l'any 2001 estava estretament lligat al concepte de traducció i interpretació. De fet, en el punt 4.4.4., quan s'enumeren les activitats i les estratègies de mediació que qualsevol usuari competent d'una llengua ha de poder fer o posar en funcionament, es publica el paràgraf introductor següent:

“En les activitats de mediació, **l'usuari de la llengua no ha d'expressar el seu pensament**, sinó que ha de fer simplement el paper d'intermediari entre interlocutors que no poden entendre's directament. Habitualment (però no exclusivament) es tracta de parlants de llengües diferents. Entre les activitats de mediació es troba la interpretació (oral) i la traducció (escrita), així com el resum i la reformulació de textos en la mateixa llengua quan el destinatari no comprèn la llengua del text original.”

MECR (Traducció al català, 2003) pàgina 118.

A continuació es donen alguns exemples d'activitats de mediació com ara la interpretació simultània en congressos o reunions, la

interpretació diferida o consecutiva en discursos de benvinguda o visites guiades, la interpretació informal en situacions quotidianes, la traducció especialitzada de contractes o de textos legals científics, la traducció literària, el resum de l'essencial d'articles de diaris o revistes, la reformulació de textos especialitzats per a no especialistes, etc.

L'any 2006, la Professora Bessie Dendrinós de la *National and Kapodistrian University of Athens* va publicar un article amb el títol *Mediation in communication, language teaching and testing* al *Journal of Applied Linguistics*. Aquest article ha estat molt influent en el desenvolupament del concepte de mediació lingüística. Dendrinós era la persona a càrrec del *National Foreign Language Exam System (KPG)*, un centre dependent de la Universitat d'Atenes encarregat d'elaborar i administrar proves de certificació a gran escala en diverses llengües estrangeres (alemany, anglès, espanyol, francès, italià i turc). Les proves KPG van ser les primeres proves de certificació europees que van incloure tasques de mediació a les seves especificacions, fruit del treball de recerca previ que la institució va fer en el camp d'aquesta activitat lingüística.

Al seu article Dendrinós reflexiona sobre el paper del mediador i intenta donar resposta a la pregunta "Qui és un mediador?" o més ben dit "Què fa un mediador?" El primer que fa Dendrinós és rebatre la definició que dona el MEQR (2001) quan diu que en les activitats de mediació "l'usuari de la llengua no ha d'expressar el seu pensament" (en anglès, *the language user is not concerned to express his/her own meanings*). Dendrinós afirma:

"The aforementioned definition sounds somewhat strange considering that any person involved in communication is a-priori concerned with his/her own meanings because, otherwise, it is impossible for him/her to

make sense of things and to participate in an exchange (of meanings). Perhaps it would be better to say not concerned with his/her own ideas, opinions, point of view..."

Tenint en compte que l'objectiu comunicatiu en una activitat de mediació és facilitar la comunicació entre dues parts per ajudar-los a resoldre un problema o conflicte comunicatiu, el mediador necessita una comprensió més acurada del que es diu o s'ha escrit. Basant-se en això Dendrinós elabora una llista de les qualitats que ha de tenir un mediador competent.

Per a Dendrinós un mediador competent és:

- Un actor social la tasca del qual és supervisar el procés d'interacció entre dues parts i intervenir-hi quan és necessari per contribuir a la bona comunicació entre les dues parts o fins i tot per a influenciar el resultat de la interacció. És a dir, un mediador "desenvolupa activament una tasca" en el procés comunicatiu.
- Un facilitador en esdeveniments socials la tasca del qual consisteix a proveir de la informació necessària per superar les barreres comunicatives amb què es poden trobar les dues parts. És a dir, un mediador "aporta coneixements previs" en el procés comunicatiu.
- Un negociador o creador de significat la tasca del qual consisteix a desenvolupar significats nous especialment en situacions en les quals cal una reconciliació, un acord o un compromís. És a dir, un mediador "aporta idees noves" en el procés comunicatiu.
- Un àrbitre del significat la tasca del qual consisteix a decidir quin és el significat del que s'ha dit o escrit en casos, per exemple, de diferència de context lingüístic o cultural de les parts amb l'objectiu de resoldre el con-

flicte. És a dir, un mediador “explica què han volgut dir les parts” en el procés comunicatiu.

De tot el que s'exposa anteriorment, ja s'observa clarament que hi ha una diferència substancial entre el concepte de mediar i el de traduir (o interpretar). Traduir és una activitat especialitzada que exigeix un rigor a l'hora de transmetre els continguts del text d'una llengua a l'altra i en la qual el traductor no és un dels actors de la interacció sinó que es manté en segon terme.

Els traductors, com els intèrprets, no apareixen enlloc del discurs produït, no expressen la seva visió personal sobre un tema ni la seva opinió ni tampoc són interlocutors en un intercanvi comunicatiu. Romanen fidels al text original. No tenen “el dret” de canviar el discurs, el gènere o el registre del text que estan produint ni recórrer al discurs indirecte.

Els mediadors, en canvi, participen en l'acte comunicatiu activament, convertint-se en interlocutors i en conseqüència transformant un intercanvi d'informació bidimensional en una interacció a tres bandes. Els mediadors han d'interpretar els significats i prendre opcions que creguin que són útils per als altres participants, ateses les seves necessitats comunicatives. Escullen quins missatges volen transferir i quins detalls d'informació volen transmetre, utilitzant un criteri propi per decidir què pot interessar o ser rellevant per als altres participants. La informació que es transmet sovint és en forma d'un resum o informe que inclou només aquells detalls que es consideren rellevants per a superar un determinat conflicte comunicatiu. El que s'inclou al resum depèn exclusivament del context comunicatiu i del conflicte que s'ha de resoldre.

La mediació té una dimensió social, de fet, és una pràctica social a través de la qual els

participants creen significats “compartits” en processos comunicatius on cal una negociació de significat i una transmissió d'informació específica.

Què necessitem per mediar?

Un cop descrit *què fa* un mediador competent (actor social, facilitador, negociador de significat i àrbitre), per tal de donar una descripció completa sobre quines característiques ha de tenir cal aprofundir en *què li cal* per fer-ho.

Després d'analitzar les actuacions d'aprenents de llengües estrangeres en tasques de mediació diverses es posa de manifest que la mediació, sigui oral o escrita, és una activitat complexa que integra altres activitats lingüístiques i que l'acte comunicatiu de mediació sempre es troba immers en un context sociocultural.

D'això es desprèn que un bon mediador ha de comptar amb un cert coneixement del món obtingut a través de l'experiència i la participació social. Això li permet participar efectivament en activitats comunicatives dins d'aquest context sociocultural descrit anteriorment. També necessita consciència lingüística sobre com funciona la llengua o llengües en les quals es produeix la interacció. Cal que conegui com es produeix el discurs, quins són els gèneres o el registre textual apropiats a la situació, quin és l'ús de la llengua, és a dir, quines relacions i connexions hi ha entre una llengua (gramàtica i vocabulari) i els medis socioculturals en què funciona i existeix. Finalment, també li cal competència pluricultural que li permeti fer de pont entre les cultures que intervinguin en l'acte comunicatiu.

A banda de coneixements també cal que disposi de competències comunicatives.

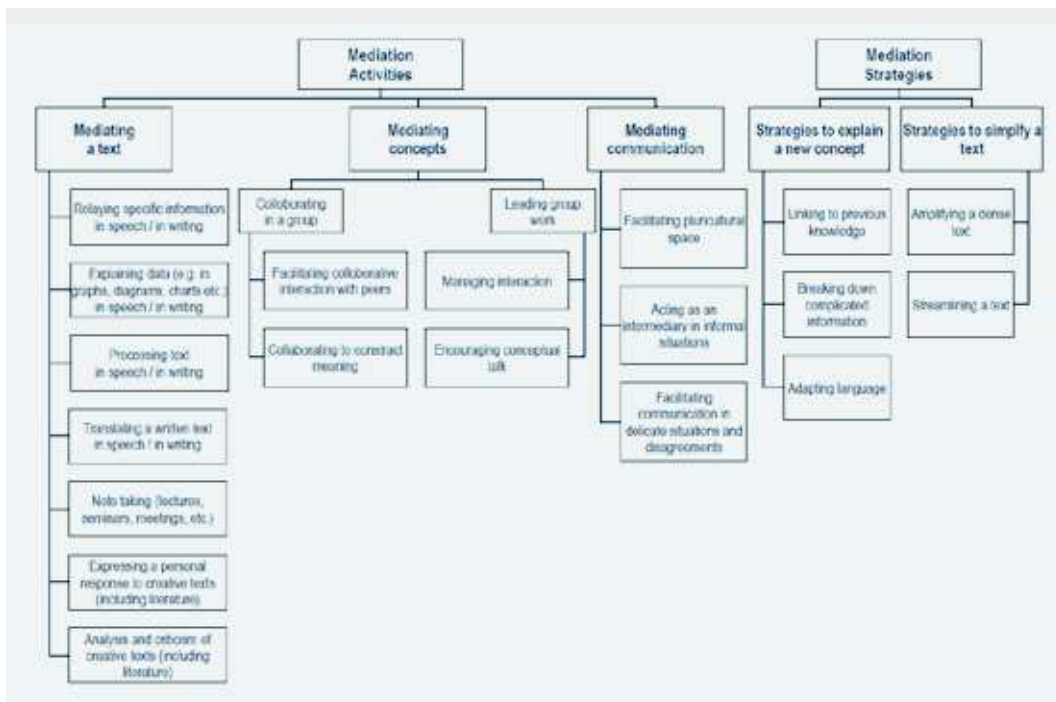
La competència lingüística entesa com a la capacitat de parlar permet al mediador crear missatges intel·ligibles. Per a poder-ho fer el mediador necessitarà un repertori lèxic adequat, correcció gramatical i un control del vocabulari, del sistema fonològic i de l'ortografia acurat. També li caldrà competència sociolingüística entesa com la capacitat per produir i entendre adequadament expressions lingüístiques en diferents contextos d'ús, en els quals es donen factors variables com ara la situació dels participants i la relació que hi ha entre ells, les seves intencions comunicatives, l'esdeveniment comunicatiu en el qual estan participant i les normes i convencions d'interacció que el regulen. Finalment també li caldrà una competència pragmàtica que li permeti servir-se de recursos verbals i no verbals amb l'objectiu d'afavorir l'efectivitat en la comunicació.

Finalment un bon mediador també ha de disposar d'habilitats socials i cognitives que li permetin produir informació, rebre'n i inte-

ractuar amb l'altri. Una persona que es dedica a l'activitat de mediació necessita tenir un grau d'intel·ligència emocional ben desenvolupat que li permeti mostrar l'empatia suficient per comprendre els punts de vista i els estats emocionals dels altres participants en la situació comunicativa. Aquesta actitud garanteix la comunicació i la cooperació necessàries per resoldre qualsevol situació delicada o tensió que pugui sorgir.

Quines són les activitats mediadores?

Com ja s'ha dit anteriorment, la publicació del *Companion Volume* l'any 2018 va tenir un impacte molt remarcable en el món de l'ensenyament i l'aprenentatge de llengües. Pel que fa a la mediació, el nou document no només n'aportava un concepte més ric, en comparació amb el MEQR (2001) en què s'associava bàsicament a la traducció i la interpretació, sinó que a més a més ofería 24 escales sobre activitats i estratègies de me-

diació, cadascuna amb descriptors referents als 6 nivells de competència del MECR (d'A1 a C2).

Fidel a la naturalesa taxonòmica del MECR per intentar descriure la gran complexitat del llenguatge humà, és a dir, definir què volem dir quan parlem de competència lingüística comunicativa, i també amb la intenció d'arribar a un grau de concreció més alt sobre què volem dir quan parlem d'activitats de mediació lingüística, el *Companion Volume* (2018) ofereix una relació d'activitats de mediació classificades en tres grans categories.

També ofereix una escala que descriu de forma genèrica què pot fer un usuari de la llengua amb el nivell més alt de competència (C2) pel que fa a la mediació. Ho descriu així:

OVERALL MEDIATION

C2 Can mediate effectively and naturally, taking on different roles according to the needs of the people and situation involved, identifying nuances and undercurrents and guiding a sensitive or delicate discussion. Can explain in clear, fluent, wellstructured language the way facts and arguments are presented, conveying evaluative aspects and most nuances precisely, and pointing out sociocultural implications (e.g. use of register, understatement, irony and sarcasm).

CEFR Companion Volume with New Descriptors, page 105.

Les tres categories en què es presenten les escales d'activitats de mediació són la mediació textual, la mediació conceptual i la mediació de la comunicació.

La **mediació textual** implica transmetre a una altra persona, o fins i tot a un mateix, el contingut d'un text al qual no es té accés, sovint a causa d'obstacles lingüístics, culturals, semàntics o tècnics.

La **mediació de conceptes** es refereix al procés de facilitar a l'altri l'accés al coneixement i als conceptes. Aquest és un aspecte

fonamental de l'educació i és el que encaixa més amb el concepte de mediació cultural de Vygotsky, descrit a l'inici de l'article. Mediar conceptes comporta dos aspectes complementaris: d'una banda construir i elaborar significats i, d'altra banda, facilitar i estimular les condicions propícies per a l'intercanvi i el desenvolupament conceptuals.

La **mediació de la comunicació** implica facilitar la comprensió i la comunicació entre persones que puguin tenir diferències des d'un punt de vista individual, sociocultural, sociolingüístic o intel·lectual. Les habilitats que es necessiten són rellevants per a la diplomàcia, la negociació, la pedagogia i la resolució de conflictes, però també per a les interaccions socials i/o laborals quotidianes.

Les activitats de mediació textual que descriu el *Companion Volume* són les següents:

La **transmissió d'informació específica** fa referència al procés de seleccionar alguna informació d'un text font que és especialment rellevant per a algú altre i de transmetre-la a aquesta persona. Aquí, l'èmfasi està en el contingut específic del text que és rellevant per a la persona destinatària, més que en les idees o línies d'argumentació principals que presenta un text. Per a dur a terme aquesta activitat de mediació, a banda de tenir en compte el context en què té lloc l'acte comunicatiu, és molt important conèixer exactament quines són les característiques del destinatari i quin tipus d'informació necessita. Un exemple molt simple d'aquesta activitat seria explicar el contingut d'un menú escrit a una persona vegetariana i alhora invident. El mediador hauria de seleccionar quins plats són adequats per a vegetarians i llavors transmetre-li quines opcions dona el menú, si cal, ampliant la descripció escrita.

L'**explicació de dades** fa referència a la transformació en un text verbal de la informa-

ció que es pot trobar en esquemes, gràfiques, taules, diagrames o altres fonts. Aquesta és una activitat molt comuna en presentacions en el transcurs de les quals habitualment es mostren diagrames de fluxos, gràfiques de tendències o bé diagrames de barres, i on cal seleccionar i interpretar els punts rellevants de les dades presentades gràficament.

El **processament textual** implica comprendre la informació i/o arguments inclosos en el text font i després transferir-los a un altre text, generalment en forma més condensada, de manera adequada al context i a la situació. El destinatari del nou text pot ser una altra persona o un mateix i per a dur a terme la tasca de forma eficient no cal tenir una descripció tan acurada del destinatari, com en el cas de la transmissió d'informació específica, ja que l'èmfasi es posa en la informació i l'argumentació del text i no tant en el que cal al destinatari. El resultat d'aquesta activitat sempre implica condensar i/o reformular la informació i els arguments originals, centrant-se en els punts i idees principals del text font. Un exemple d'aquesta activitat té lloc quotidianament a les aules universitàries: l'alumnat transforma un text oral, el del professorat, en un text escrit per tal de poder revisar les argumentacions o idees presentades a posteriori. En aquest cas l'alumnat media per a ell mateix però també per als companys si es dona el cas que comparteix els seus apunts.

La **traducció** és una activitat ben coneguda que no necessita descripció. De fet, aquesta és una de les activitats de mediació, juntament amb el resum i la reformulació de textos (ara, processament textual), que ja recollia el MECR l'any 2001.

La **presa de notes** (conferències, seminaris, reunions, etc.) fa referència a la capacitat d'escoltar i escriure notes coherents. Aquesta activitat és molt freqüent en la vida acadèmica i professional.

L'**expressió d'una resposta personal a textos creatius** (inclosa la literatura) fa referència a l'expressió de l'efecte que una obra de literatura té sobre l'usuari com a individu. Això passa per saber explicar què li agrada, què li interessava de l'obra, descriure personatges dient amb quins s'identifica, relacionar aspectes de l'obra amb l'experiència pròpia, relacionar sentiments i emocions, interpretar personalment l'obra en conjunt o aspectes concrets, ... Aquesta és una activitat de mediació amb els altres però també amb un mateix, ja que cal un diàleg intern per dur-la a terme.

L'**anàlisi i crítica de textos creatius** (incloent literatura) fa referència a reaccions intel·lectuals més formals. Aquesta activitat de mediació és menys comuna ja que requereix un grau d'especialització molt elevat.

Pel que fa a les activitats de mediació de conceptes, el *Companion Volume (2018)* distingeix entre les activitats de col·laboració en grup i les activitats de lideratge del treball en grup. En qualsevol dels dos casos, és pràcticament impossible desenvolupar conceptes sense preparar primer el terreny per gestionar les qüestions relacionals entre els participants en l'acció comunicativa. Per aquesta raó, es descriuen activitats pel que fa a l'establiment de les condicions per a un treball efectiu (mediació relacional) i, separatament, activitats relacionades amb el desenvolupament i l'elaboració d'idees (mediació cognitiva). En concret les activitats que s'hi descriuen són:

Col·laboració en grup

Facilitar la interacció col·laborativa amb els companys (mediació relacional) fa referència a la capacitat de l'usuari de la llengua per contribuir amb èxit a la col·laboració en un grup al qual pertany, normalment tenint en

compte un objectiu específic compartit. Això implica, per exemple, fer intervencions apropiades, si escau, per orientar la discussió, equilibrar les contribucions i ajudar a superar les dificultats de comunicació dins del grup, gestionant conscientment el rol propi, ajudar a revisar els punts clau d'un debat i a definir els passos següents a emprendre, fer preguntes i aportacions per tirar endavant la discussió de manera productiva, ...

Col·laborar en la construcció del significat (mediació cognitiva) consisteix a estimular i desenvolupar idees com a membre d'un grup. Aquesta activitat és especialment rellevant per al treball col·laboratiu en la resolució de problemes, la pluja d'idees, el desenvolupament de conceptes i el treball per projectes. Per a dur-ho a terme l'usuari pot, per exemple, demanar als altres que expliquin les seves idees i identifiquin les incoherències en els seus raonaments o bé resumir la discussió i decidir els passos següents que cal seguir.

Lideratge del treball en grup

En la **gestió de la interacció** (mediació relacional) l'usuari té un rol de lideratge per organitzar l'activitat comunicativa entre membres d'un grup gestionant les fases de comunicació. Algunes de les accions característiques d'aquesta activitat són per exemple dirigir l'activitat plenària, donar instruccions i comprovar la comprensió dels objectius de la tasca comunicativa, supervisar i facilitar la comunicació dins del grup sense impedir el flux de comunicació entre els participants, reorientar la comunicació, ... Aquesta és la tasca que desenvolupen professors, moderadors, presidents de consells administratius, caps de projectes, ...

Fomentar el debat conceptual (mediació cognitiva) consisteix a crear les condicions necessàries que permetin que una altra persona

o persones puguin construir un nou concepte, per exemple, fent preguntes per estimular el raonament lògic i/o contribuint amb un discurs lògic i coherent.

Pel que fa a les activitats relacionades amb la mediació de la comunicació, el *Companion Volume* n'identifica tres:

Facilitar l'espai pluricultural reflecteix la capacitat de crear un espai compartit entre interlocutors amb llengües i/o d'origens culturals diferents, és a dir, la capacitat de tractar amb "l'alteritat" (*otherness*, en anglès) per identificar semblances i diferències amb l'objectiu de permetre la comunicació i la col·laboració. L'objectiu del mediador és crear un espai neutre que permeti la comprensió intercultural entre els participants per tal d'evitar i/o superar les possibles dificultats de comunicació derivades de punts de vista culturals en contraposició. Per a aquesta activitat el moderador pot, per exemple, utilitzar preguntes i mostrar interès per promoure la comprensió de les normes i visions culturals entre parlants, demostrar sensibilitat i respecte per les diferents regles socioculturals i sociolingüístiques o anticipar, tractar i/o reparar malentesos derivats de diferències socioculturals i sociolingüístiques.

Actuar com a intermediari en situacions informals (amb amics o companys de feina) fa referència a situacions en què l'usuari, com a persona plurilingüe, media a través d'idiomes i cultures en situacions informals en l'àmbit públic, privat, de feina o educatiu. La mediació pot ser unidireccional, per exemple, durant un discurs de benvinguda o bé bidireccional, per exemple, durant una conversa en una festa. Per dur a terme aquesta activitat cal saber comunicar informalment el sentit del que diuen els parlants en una conversa o repetir el sentit del que s'expressa en discursos i presentacions.

Facilitar la comunicació en situacions delicades i de desacord implica la capacitat d'adoptar un paper formal per mediar en un desacord entre tercers o per intentar informalment resoldre un malentès, una situació delicada o un desacord entre parlants. El mediador es preocupa d'aclarir quin és el problema i què volen les parts, ajudant-los a comprendre les posicions de l'altri. També pot intentar convèncer les parts perquè s'apropin a la resolució del problema. Per fer-ho cal que el mediador sàpiga explorar de manera sensible i equilibrada els diferents punts de vista que representen els participants en el diàleg, elaborar punts de vista expressats per millorar i aprofundir la comprensió dels participants sobre les qüestions tractades, establir possibles concessions entre els participants i fins i tot proposar un canvi en el punt de vista d'un o més participants per aproximar-se a un acord o resolució.

Quines estratègies necessitem per mediar de forma efectiva?

Un cop descrites les activitats que identifiquem com a activitats mediadores o que impliquen mediació, cal reflexionar sobre com l'usuari les du a terme, és a dir, quina és la seva "guia d'acció" o la seva planificació per tal d'assolir l'objectiu comunicatiu. En altres paraules, les estratègies de mediació que posa en funcionament.

Les estratègies de mediació han de ser sempre adequades en relació amb les convencions, condicions i restriccions del context comunicatiu. Es podrien definir com les "tècniques" emprades per aclarir el significat i facilitar la comprensió, la manera de processar el contingut de la font per al destinatari, per exemple, elaborant-lo, condensant-lo, parafrasejant-lo, simplificant-lo o il·lustrant-lo amb metàfores.

Com a mediador, l'usuari pot haver de "fer de pont" entre persones, entre textos, entre tipus de discurs i entre idiomes, segons el context de mediació.

El *Companion Volume* (2018) enumera cinc estratègies de mediació que un usuari competent d'una llengua ha de posar en funcionament per a poder fer qualsevol de les activitats de formació descrites en la secció anterior. Aquestes estratègies són:

Enllaçar amb coneixements previs.

Aquesta estratègia és fonamental en l'aprenentatge i en conseqüència també en el procés de mediació. La persona que media pot transmetre informació fent comparacions, descrivint la relació que té el nou concepte amb alguna cosa que el destinatari ja sap o ajudant-lo a activar coneixements previs.

Adaptar el llenguatge. Per mediar eficientment, l'usuari pot haver de fer canvis en l'ús de la llengua, en l'estil i/o el registre per incorporar el contingut d'un text a un text nou que pot ser de gènere i/o registre diferents. Això es pot fer mitjançant els sinònims, els símls, la simplificació o el parafraseig.

Desglossar informació complicada. La persona medidora pot millorar la comprensió per part del receptor desglossant informació complicada en informacions més simples i mostrant com aquestes informacions es combinen per donar el significat complet.

Ampliació d'un text dens. La densitat d'informació en un text pot ser un obstacle per a la comprensió. Aquesta estratègia consisteix a expandir la informació del text font mitjançant la inclusió d'informació útil, exemples, detalls, raonaments o comentaris explicatius.

Simplificació d'un text. Aquesta estratègia és just la contrària que l'anterior. En aquest cas l'estratègia consisteix a reduir el text font

al seu missatge essencial. Això implica expressar la mateixa informació en menys paraules mitjançant l'eliminació de repeticions i digressions, excloent aquelles seccions de la font que no afegeixen informació nova important i posant en relleu els punts importants.

Conclusió

Després de tot el que s'ha exposat en els apartats anteriors, es pot concloure que la mediació lingüística és bàsicament una pràctica social quotidiana i omnipresent que ens permet resoldre conflictes comunicatius, sempre a través del llenguatge. També és una eina essencial per a desenvolupar noves idees i conceptes i d'aquesta manera construir coneixement nou.

La persona que media és un agent social que resol malentesos, que encoratja el debat conceptual, que pren notes en una reunió per a escriure una acta, que tradueix, que intervé en situacions delicades per contribuir al benestar de l'altre, que selecciona informació, l'adapta i la transmet a un destinatari que no té accés directe a la font pel motiu que sigui, que interpreta i explica dades, que explica les seves reaccions a una obra d'art, que gestiona la interacció entre parlants i hi col·labora per construir nous significats.

Aquesta pràctica té una dimensió política. L'Europa plurilingüe i pluricultural ens obliga, com a usuaris d'una llengua, no només a saber llegir, escoltar, escriure i parlar en aquesta llengua sinó que la nostra competència lingüística també depèn de la nostra capacitat d'interactuar i de mediar entre usuaris de la mateixa o d'altres llengües.

Finalment, tornant a la meua visita al Centre Pompidou de Màlaga que descrivia a la introducció m'agradaria ressaltar que a la descripció que es dona al web de la institució,

per sorpresa meua, vaig trobar l'essència de molts dels aspectes que s'havien discutit al congrés que tot just havia finalitzat.

El web em parlava d' *"una manera d'accedir a la creació basada en la interacció"* i ressaltava la importància de crear *"un lloc de trobada on conflueixen mirades i experiències diverses"*. Tots dos conceptes encaixaven perfectament amb la relació entre interacció i mediació i amb la idea de la mediació lingüística com a pràctica social. Més endavant el museu anunciava al visitants que *"es pensa específicament per a cada exposició i té en compte el tipus de públic a què es dirigeix"*, que en el meu llenguatge volia dir "tenim en compte qui és el destinatari, les seves característiques" i ho reiteraven amb la frase *"s'adapta tant a persones poc o gens familiaritzades amb l'art modern i contemporani com a un públic experimentat"*. Finalment, acabaven la descripció de la seva activitat mediatora amb *"oferint un acompanyament adaptat que propicia el descobriment de les obres"*, és a dir, seleccionem i adaptem la informació que el destinatari necessita per tal d'entendre el missatge, o el que és el mateix, duem el visitant a la seva zona de desenvolupament proximal vygotskyana. Què més es pot demanar? Era el resum més acurat, posat en context real, del que havíem discutit durant dos dies.

Bibliografia

- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Council of Europe, 2001.
- Dendrinós, B. (2006): Mediation in Communication, Language Teaching and Testing. JAL 22 (2006)
- Guerrero Nieto, C. H. (2007) Applications of Vygotskian Concept of Mediation in SLA. Colombian Applied Linguistics Journal.

- http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0123-46412007000100011
- Coste, D. Cavalli, M. (2015) Education, mobility, otherness. The mediation functions of schools. LPU. Council of Europe.
- Daniels, H. (2015). Mediation: An expansion of the socio-cultural gaze
- North, B. i Piccardo, E. (2016). Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the Common European Framework of Reference (CEFR): A Council of Europe project. Language Teaching. <https://rm.coe.int/developing-illustrative-descriptors-of-aspects-of-mediation-for-the-co/1680713e2c>
- Stathopoulou, M. (2016): From languaging” to “translanguaging”: Reconsidering foreign Language teaching and testing through a multilingual lens.
- Howell, P. (2017): Cross-language mediation in foreign language Teaching. Hiroshima Studies in Language and Language Education,
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion volume with new descriptors. Council of Europe, 2018.
- The CEFR Companion Volume with New Descriptors: Uses and Implications for Language Testing and Assessment, Vith EALTA CEFR SIG Trinity College Dublin, 2018 Final Report <http://www.ealta.eu.org/events/Report%20on%20V1th%20EALTA%20CEFR%20SIG%20rev%2023.02.18.pdf>
- <https://www.wikipedia.org/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_mediation
- Instituto Cervantes https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/
- <https://centrepompidou-malaga.eu/>